

ОҚУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҮШІН САНДЫҚ ОҚЫТУ ҚҰРАЛДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІН ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІ

Бельгибаева Г.Ж., академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан
Баймахан А.С., академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан
Созер М.А., Гази университеті, Анкара қ., Түркия Республикасы

Аннотация. Бұл мақалада қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін сандық оқыту құралдары мен әдістерін тиімді пайдалану мәселелері қарастырылады. Сандық технологиялар оқу процесінде оқушылардың білім алуына жаңа мүмкіндіктер туғызып, олардың дербес оқу қабілетін дамытады. Электронды оқулықтар, мультимедиалық ресурстар, виртуалды зертханалар, онлайн-платформалар және мобильді қосымшалар сияқты заманауи цифрлық ресурстардың тиімділігі көрсетілген. Сонымен қатар, қашықтықтан оқыту, аралас оқыту, геймификация және цифрлық бағалау әдістері талданады. Мақалада дәстүрлі және сандық оқытудың интеграциясының артықшылықтары айқындалып, білім беру сапасын арттыру жолдары ұсынылған.

Түйін сөздер: сандық оқыту, электронды оқулық, виртуалды зертхана, онлайн-платформа, геймификация, цифрлық бағалау.

Кіріспе. Қазіргі таңда білім беру жүйесінде сандық технологиялардың орны ерекше. Әлемдік деңгейде ақпараттық қоғамға көшу барысында оқыту әдістері мен құралдары да жаңа сипат алууда. Дәстүрлі оқыту тәсілдерімен қатар электронды, онлайн және мобильді технологиялар кеңінен қолданыла бастады. Сандық оқыту құралдары – оқу материалдарын меңгеруге арналған бағдарламалық жасақтамалар мен интернет-ресурстар жиынтығы [1].

Қазақстан Республикасында да білім беруді цифрландыруға назар аударылып отыр. «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы білім беру жүйесінде сандық технологиялардың негізгі бағыттарын айқындады. Мұндай өзгерістер білім алушылардың ақпаратты меңгеруін жеңілдетіп қана қоймай, оқытушы мен оқушы арасындағы қарым-қатынасты жаңа деңгейге көтерді.

Сандық оқыту құралдары оқу материалын жеткізудің, меңгерудің және бағалаудың жаңа тәсілдерін ұсынады. Оқушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін сандық оқыту құралдарының түрлерін тоқталайық:

1. Электронды оқулықтар – дәстүрлі оқулықтың сандық баламасы. Олар мәтін, бейне, анимация, дыбыс сияқты мультимедиа элементтерін қамтиды. Электронды оқулықтар оқу материалының қолжетімділігін арттырып, оқушылардың өзбетінше білім алуына жағдай жасайды [2].

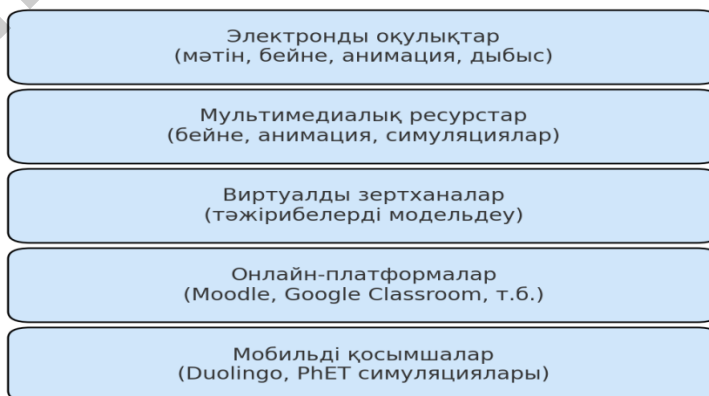
2. Мультимедиалық ресурстар – оқу бейнелері, интерактивті анимациялар, компьютерлік симуляциялар. Олар күрделі физикалық, химиялық немесе биологиялық құбылыстарды көрнекі түрде түсіндіруге мүмкіндік береді.

3. Виртуалды зертханалар - тәжірибелерді компьютер арқылы жүргізуге арналған құралдар. Бұл зертханалар оқушыларға тәжірибе жасау мүмкіндігін береді, шығынды азайтады және қауіпсіздікті қамтамасыз етеді.

4. Онлайн-платформалар Moodle, Google Classroom, Khan Academy, Coursera секілді жүйелер қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Мұнда оқушылар тапсырмаларды орындап, кері байланыс ала алады [3].

5. Мобильді қосымшалар білімді ойын түрінде меңгеруге жағдай жасайтын ресурстар. Мысалы, тіл үйренуде Duolingo, физикада PhET симуляциялары кеңінен қолданылады (Сурет 1).

Сандық оқыту құралдары

Оқушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін сандық оқыту құралдары пайдалану оқыту әдістерін де жаңғыртуды талап етеді [4]. Қазіргі таңда жиі қолданылатын әдістер:

1. Қашықтықтан оқыту.

Қашықтықтан оқыту – қазіргі білім беру жүйесінде ең кең тараған инновациялық әдістердің бірі. Бұл тәсіл интернет желісінің мүмкіндіктеріне сүйене отырып, оқу материалдарына еркін қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Оқушылар мен студенттер сабақ кестесіне тәуелді болмай, ыңғайлы уақытта материалды меңгере алады. Сонымен қатар, қашықтықтан оқыту оқытушымен бейнебайланыс, электронды пошта, чат немесе арнайы платформалар (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Moodle) арқылы тікелей байланыс орнатуға жол ашады. Бұл әдіс әсіресе пандемия кезінде білім алуды үзбей жалғастырудың негізгі құралына айналды. Қашықтықтан оқытудың басты артықшылығы – білім беру процесінің икемділігі мен қолжетімділігі. Алайда, ол оқушылардың өзіндік тәртібі мен жауапкершілігін талап етеді [5].

2. Аралас оқыту.

Аралас оқыту – дәстүрлі офлайн сабақ пен онлайн оқытудың үйлесімі болып табылады. Мұнда теориялық білім онлайн форматта беріледі, ал аудиториядағы сабақтарда білім алушылар тәжірибелік тапсырмаларды орындап, талдау жүргізеді. Бұл әдіс оқытудың тиімділігін арттырады, себебі студент өзіне қолайлы ортада теориялық материалды қайталап, түсінбеген жерлерін анықтап, ал сыныпта мұғалімнен қосымша түсіндіру алады. Аралас оқыту білім беруде уақытты үнемдейді және оқу процесін жекелендіруге мүмкіндік береді. Бұл тәсіл оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын, шығармашылық қабілетін дамытуға ықпал етеді.

3. Геймификация.

Геймификация – сабаққа ойын элементтерін енгізу арқылы оқыту процесін қызықты әрі тартымды ету әдісі. Бұл тәсілде оқушылар белгілі бір тапсырманы ойын түрінде орындап, ұпай жинайды, марапаттарға қол жеткізеді немесе деңгейлерден өтеді. Мұндай жүйе оқушылардың ішкі мотивациясын арттырады, бәсекелестік пен ынталандыруды дамытады. Геймификация әсіресе бастауыш және орта мектепте тиімді нәтиже береді, себебі оқушылар ойын арқылы материалды оңай қабылдайды. Қазіргі таңда Kahoot, Quizizz, Classcraft сияқты қосымшалар білім беруде кеңінен қолданылады. Олар тек білімді бекітуді ғана емес, сонымен бірге топтық жұмыс пен ынтымақтастықты дамытуға да жағдай жасайды.

4. Цифрлық бағалау жүйелері.

Цифрлық бағалау жүйелері білімді объективті бағалауға мүмкіндік береді. Дәстүрлі қағаз түріндегі тестілердің орнына онлайн-тесттер, автоматтандырылған тексеру жүйелері қолданылады. Бұл әдістің артықшылығы – мұғалімнің уақытын үнемдеп, нәтижелерді жылдам шығаруы. Сонымен қатар, цифрлық бағалау оқушылардың қателерін бірден көрсетіп, кері байланыс орнатуға көмектеседі [6,7]. Арнайы платформаларда (Google Forms, Moodle, Socrative) алынған тест нәтижелері автоматты түрде сақталып, талдау жасауға мүмкіндік береді. Мұндай бағалау жүйесі оқушылардың прогресін бақылап, жеке траектория бойынша оқытуға жол ашады (Кесте 1).

Кесте 2 – Сандық оқыту әдістері мен тиімділігі

Оқушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін қолданылатын сандық оқыту құралдарының артықшылықтары:

1. Оқу материалдарының қолжетімділігі. Сандық оқыту құралдарының ең басты артықшылығы – кез келген уақытта және кез келген жерде оқу ресурстарына қол жеткізу мүмкіндігі. Электронды кітаптар, онлайн-курстар, бейнесабақтар, виртуалды зерханалар білім алушыларға дәстүрлі оқулықтардан әлдеқайда мол ақпарат алуға жол ашады. Бұл әсіресе шалғай аймақтардағы оқушылар үшін тиімді, себебі олар сапалы білім беру ресурстарын онлайн форматта пайдалана алады [8].

2. Оқушылардың жеке оқу траекториясын құру мүмкіндігі. Цифрлық платформалар әрбір оқушының білім деңгейін, қызығушылығын және қабілеттерін ескере отырып, жекелендірілген оқу бағдарламасын ұсынуға мүмкіндік береді. Мысалы, әлсіз тұстарды анықтап, қосымша тапсырмалар беру немесе керісінше, алдыңғы қатарлы оқушыларға күрделі материалды ұсыну арқылы жеке оқу траекториясын қалыптастыруға болады. Бұл тәсіл білім сапасын арттырып, оқушының өз бетімен жұмыс істеу дағдысын дамытады.

3. Интерактивтілік пен визуалдылықтың артуы. Сандық ресурстардың тағы бір артықшылығы – оқу процесінің интерактивті сипат алуы. Бейнематериалдар, анимациялар, 3D модельдер, виртуалды тәжірибелер күрделі тақырыптарды жеңіл түсінуге мүмкіндік береді. Мысалы, физика немесе химия пәндерінде тәжірибелерді онлайн-режимде модельдеу оқушыларға қауіпсіз әрі қызықты ортада жаңа білім алуға жағдай жасайды. Визуалды құралдар оқушылардың есте сақтау қабілетін күшейтіп, материалды ұзақ уақыт бойы меңгеруге көмектеседі [9].

4. Оқу уақыты мен орнын икемді таңдау. Сандық оқытуда оқушылар сабаққа қатысуды өздеріне қолайлы уақытта ұйымдастыра алады. Бұл әсіресе жұмыс істейтін студенттерге немесе қосымша білім алушыларға ыңғайлы. Мобильді қосымшалар мен онлайн-платформалар білімді тек сыныпта ғана емес, үйде, кітапханада немесе кез келген жерде меңгеруге мүмкіндік береді. Бұл білім алуға уақыт пен кеңістік шектеулерін жояды [10].

Сандық оқыту құралдарының қолдану барысында кездесетін қиындықтарды да атауды жөн көрдік:

1. Интернет пен техникаға тең қолжетімділіктің болмауы. Барлық оқушылардың интернетке немесе заманауи компьютерлік құрылғыларға бірдей қолжетімділігі жоқ. Әсіресе ауылдық аймақтарда бұл мәселе өзекті болып табылады. Интернет жылдамдығының төмендігі немесе техникалық жабдықтардың жетіспеушілігі оқушылардың сандық білім алуға толыққанды қатысуына кедергі келтіреді.

2. Мұғалімдердің ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігінің жеткіліксіздігі. Кейбір педагогтар цифрлық платформалар мен бағдарламаларды толық меңгермегендіктен, сандық құралдарды тиімді пайдалана алмайды. Олардың жаңа технологияларды қолданудағы дағдыларының жеткіліксіздігі оқу сапасына әсер етеді. Сондықтан мұғалімдерге үнемі біліктілікті арттыру курстарынан өтіп, цифрлық педагогикалық құзыреттілігін дамыту қажет.

3. Артық ақпараттық жүктеме қаупі. Интернетте қолжетімді ақпараттың шамадан тыс көп болуы оқушыларды шатастырып, қажетсіз мәліметтерге уақыт жұмсауға әкелуі мүмкін. Сонымен қатар, сандық құрылғыларды ұзақ уақыт пайдалану оқушылардың денсаулығына, әсіресе көру қабілетіне және психологиялық жағдайына кері әсер етуі мүмкін. Сондықтан сандық оқытуда ақпаратты дұрыс іріктеу және оқушылардың экран алдында өткізетін уақытын реттеу маңызды.

Сондықтан сандық құралдарды дәстүрлі әдістермен ұштастыра отырып қолдану тиімді.

Қорытындылай келе, оқушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін сандық оқыту құралдары мен әдістерін қолдану қазіргі білім беру жүйесінің ажырамас бөлігіне айналды. Оларды тиімді қолдану оқушылардың білім сапасын арттырып қана қоймай, олардың дербес және сыни ойлау дағдыларын қалыптастырады. Болашақта цифрлық технологиялар мен дәстүрлі оқытудың үйлесімі білім беруді жаңа деңгейге көтерері сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Битэм Э., Шарп Р. Педагогиканы цифрлық дәуірде қайта зерделеу. – Алматы: Қазақ университеті, 2021.
2. Қараев Ж.А. Білім беруді цифрландырудың теориялық негіздері. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2020.
4. Siemens G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. – International Journal of Instructional Technology, 2019.
5. Полат Е.С. Педагогические технологии дистанционного обучения // М.: Академия, 2003. -163 с.
6. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании. - М., 2010. - 140 с.
7. Извозчиков В. А., Маркова И. В. Школьники изучают ЭВМ// Физика в школе.- 2018.- №4.- с.28-38.
8. Стариченко Б.Е., Никулина Т.В. Информатизация и цифровизация образования: понятия, технологии, управление // Педагогическое образование в России. – 2018. – № 8. – С. 107-113
9. Разумовская И.В. Компьютер на уроках физики// Физика в школе.-2005.- №3.- с.51-56.
10. Тавадян А.М., Зима В.А., Хусаинова Н.Б. Теоретические основы подготовки студентов к педагогической деятельности в условиях цифровизации образования // KANT, 2019. – №3 (32). – С. 137.

ӘОЖ 159.008.9.436

АУТИЗМІ БАР БАЛАЛАР ДА СЕЗІНЕДІ: СТЕРЕОТИПТЕР ШЕГІНЕН ТЫС ЭМОЦИЯЛЫҚ ӘЛЕМ

Вороновская К.А., академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан
Рахимбекова Ж.Ш., академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан

Қазіргі таңда инклюзивті білім беру мен психология ғылымының дамуымен бірге аутизм спектрінің бұзылыстары бар балаларға деген көзқарас та өзгеріп келеді. Әдетте қоғамда мұндай балаларды тұйық, эмоциясыз немесе өз сезімін жеткізе алмайтын тұлғалар ретінде қабылдау үрдісі бар. Алайда соңғы ғылыми зерттеулер бұл көзқарастың қате екенін дәлелдейді. Аутизмді бар балалардың да эмоциялық әлемі бай, олар қуаныш, мұң, уайым, сүйіспеншілік, тіпті эмпатия сезімдерін білдіре алады. Тақырыптың өзектілігі - қоғамдағы қасаң стереотиптерді бұзып, ерекше балалардың ішкі сезімдік өмірін тану арқылы ата-аналар мен педагогтардың оларды дұрыс түсініп, қолдауына ықпал ету болып табылады.

Аутизм... Бір қарасан, осы бір алты әріптен ғана құралған сөз қазіргі таңда - 21 ғасыр індеті болып табылады. Autism Speaks халықаралық ұйымның мәліметі бойынша 2023 жылы әлемде әрбір 100 балаға аутизм диагнозы қойылған болса, 2025 жылы әрбір 30 балаға аутизм диагнозы қойылып отыр [1]. Аутизм спектрінің бұзылыстары